

DOM, CESARJA!
Domači Prijatelj.
 VSE ZA VERO
 Zabavno-poučna priloga „Mir-u“.

Leto II.

V Celovcu 10. junija 1898.

Štev. 11.

Mariji.

I.

Žari Ti lice kakor zarji,
 Oznanujoči solnce vzd;
 Po lici Ti je mir razlit,
 Kot po naravi solnce svit
 Večernega je po viharji.
 Posvetil je zares iz Tebe
 Človeštvu vsemu solnce žar;
 Divjal pa v Tebi je vihar:
 Edinec Tvoj v krvavi dar
 Na križ je dal razpeti — Sebe!

II.

Viharji v meni so divjali,
 Jemali so mi dušno moč,
 Drvili od Boga me proč
 V brezupu so brezvezdno noč
 In semkaj, tjakaj me metali.
 Marija, tužnih tolažnica!
 Do Tebe iz srcá globin
 Proseče vzdihnil sem trpin,
 Izvedla si me iz temin.
 Dobrotna, varna Ti vodnica!

Bogdan.

Kako je Martin židu zacopral kožo.

(Iz češkega. — Svecán.)

(Konec.)

Na dvorišču pri gostilni pod drevesi je bilo nekoliko klopj in na klopih je sedelo nekoliko možakov, ki so šli iz sejma in se po navadi ustavili na glažek piva. Žid priveže kožo k drevesu in se vsede z Martinom k ostalim gostom.

Govorili so o tem in onem in na enkrat vpraša Martin: „Gospod Slav, koliko ste dali za kožo?“

„Vém, ali ne povém.“

„Da ne poveste?“

„Ne.“

„Torej prav, ali zapomnite si, da se bodete še kesali.“

Martin vstane, hodi okoli ljube kože in dela „tvi, tvi“. Hodi okoli in pljuva na tla in ko vse opravi, reče: „Da veste; koža vam do jutre crkne.“

Menda je niste zacoprali?“ smejal se je žid.

„Zacopral in tukaj so priče.“

Gostje z židom so se smejali in žid je šel z Martinom dalje proti domu.

Regina je stala v štacuni med durmi željno pričakujoč svojega Sami.

Žid pelje kožo na dvorišče in Regina vpraša: „kupil si prav?“

„Regina, žena moja, pokloni se pred menoj. Bog je pravičen in ne zapušča svojih izvoljencev. Dal sem za kožo jeden goldinar dvajset krajcarjev.“

„Zakaj ne samo jeden goldinar, zakaj si dal še 20 krajcarjev?“

„Govoriš, kakor nespametna žena. Dvajset krajcarjev sem dal navrh zató, da bi pokazal, da sem pravičen mož. Klepačinja je bila pri nas dva goldinarja dolžna in zató sem rekel, če mi kože ne proda, da to povém njenemu možu; dala mi je torej kožo z dolgom vred za en goldinar dvajset krajcarjev. Koža je vredna najmanj 6 gld.“

„Kaj poreče mož, če denarja ne prinese?“

„Posodil sem ji peták.“

„Sami, ti si vreden žene močne kakor Judit.“

„In ti moža, kakor Jozue. Pa čuj; na »Kocand« je Martin kožo zacopral.“

„Kaj je to, zacopral?“

„Hodil je okoli nje, pljuval in pravil, da do jutre crkne.“

Oba sta se temu smejala, dala sta kozi detelje v hlevce in šla spat.

Zjutraj na vse zgodaj je Slav vstal in prva njegova pot je bila v hlevce. Odpre durice in malo je manjkalo, da ga ni zadela kap. Koža je ležala na tleh, široka kakor turški boben, jezik ji je vun molil in očesa so bila kakor steklena. „Nū, kaj je to? On jo je vendar zacopral!“

Zagrabi kožo za rep, a koža se ne gane. Vzdiga jo, pa zastonj.

Ves obupan leti k svoji Regini: „Regina, ti jasna zvezda in podpora moje starosti, jaz umiram kakor naša koža. Koža je proč, jaz proč in ti stojiš in se ne jočeš z menoj?“

„Sami, ali te je naenkrat zapustila modrost naših očetov?“

Žid vzame židino za roko in vleče jo k hlevu. Lila sta na kozo vodo, drgnila jo, toda koze nista več obudila k življenju. Crknila je, kakor je prerokoval Martin.

Kaj sedaj? Šlav je sedel v svoji štacuni, podprl je staro glavo z roko in premišljeval. V vraže ni veroval, in vendar kako je bilo mogoče, da je koza do jutra crknila?

Prišla je Regina in postavila se pred njega: „Kaj tu sedi in žalost napolnjuje tvojo dušo? Čemu so sodnije? Pojdi k sodnji in toži Martina, da ti je kozo zacopral.“

„Kaj je to, zacopral. Sodnik se mi bode smejal.“

„Nū in kaj nimaš prič, da je rekel, da kozo zacopra in da do jutre crkne?“

„Imam!“

„Pojdi torej, govori besede resnice in Martin mora kozo plačati z dlako vred.“

Šlav je šel k sodnji, vse naznanil in za nekoliko dni je Martin sprejel poziv k sodnji. Vzame torej v žep nekoliko petakov in goldinarjev ter gre k sodnji.

Žid je že stal na hodniku s pričami in Martina niti ni pogledal.

Sodnik postavi oba pred svoj sodnijski stol ter začne: „Gospod Kolar, kakor je vam iz poziva znano, ste toženi od g. Samuela Šlava, da ste mu na »Kocandi« zacoprali kupljeno kozo in razun tega ste se še pred pričami izrazili, da kozo do drugega jutra crkne. Kozu je v resnici crknila. Ali ste res zacoprali kozo?“

Sodnik je nedvomno čakal, da Martin poreče, da se je samo z židom pošalil in da je kozu bržkone slučajno crknila, toda Martin je resnobno rekel: „Dà, tožba je resnična. Jaz sem kozu zacopral.“

„Gospod Kolar, ne norčujte se! Tukaj ste pred sodnijo.“

„Prosim: vnovič ponavljam, da sem kozu zacopral in pred temi pričami se izrazil, da kozu do drugega jutra crkne.“

Sodnik je majal z glavo in ko je vse priče natanjko izprašal, kako je Martin kozu zacopral, obrnil se je k zatožencu: „Kakor ste sami priznali ter so priče potrdile, ste zacoprali kozu, da je crknila. Po postavi ste torej dolžni gospodu Šlavu plačati kozu. Ali hočete jo plačati?“

„Prosim, takoj.“

Potegne iz žepa veliko usnjato mošnjo denarnico, odpre jo in išče petake in goldinarje.

Žid je slastno gledal denar kakor mačka salo.

„Gospod Šlav, koliko je kozu veljala?“

„Prosim, gospod sodnik, trinajst goldinarjev.“

„Trinajst goldinarjev?“ čudil se je sodnik. „Toliko menda vendar ne?“

Martin potegne dva petaka in tri goldinarje. „Prosim, tukaj je denar.“

Ko je žid videl Martinovo popustljivost, zaiskril je z očmi: „Jaz sem vedel, gospod sodnik, da je gospod Kolar dober, pošten mož. Ali vsak hoče svoje; kozu je veljala 13 gld. in sodnijski stroški znašajo 3 gld. To je vsega skupaj 16 gld.“

„Gospod Kolar, ali ste volje plačati tudi 3 gld. sodnijskih stroškov?“

„Prosim, tu je denar.“

Martin primakne k 13 gld. še 3 gld. in vpraša: „Je torej sedaj vse v redu?“

„Je, na krajcar je“, klical je žid in slastno segel po denarju.

Martin se nasmeje: „Počakajte še malo.“

„Kaj hočete?“ vpraša začudjeno žid.

„Nič. Le malo še potrpite. Denar sem vam povrnil in tudi sodnijske stroške. Kozo sem zacopral in kozu je crknila. In Martin začne hoditi okoli žida in pljuvati »tvi, tvi.«“

Žid se ustraši: „Nū, kaj počenjate?“

„Kakor kozu, tako žid! Kozu je crknila in vi —“

„Jah vaj, ohranite denar in jaz si ohranim svoje življenje,“ vsikne ustrašeni žid, misleč, da ga Martin tudi zacopra in zbeži. — Bilo je po sodbi.

Martin nató sodniku razloži, da se je z židom samo pošalil in žid, da je dal bržkone zvečer kozu mlado deteljo, kozu se je napihnila in vsled tega crknila.

Poklicani živinozdravnik je Martinove besede potrdil in tako je žid po svoji lastni krivdi zgubil kozu in denar.

Ljudje so kmalu vse zvedeli, židu se smejali in ljubi Sami s svojo Regino je bil predmed šal in dovtipov. Ko je žid videl, da mu je v občini nenadoma Martinova toča pobila lepo žetev, prodal je štacuno in se preselil.

Še zdaj si ljudje v celi okolici pripovedujejo, kako je Martin židu zacopral kozu.

Krstitke na Murskem polju.

Matjaš Kosi je dobil sina! To je važna novica na Cvenu! Seničin Ivan, ki je o kresu poslal v Ljutomer svojega prvorojenca h krstu, je po obedu rekel svoji Mreti: „Kaj misliš Mreta, ali bo več ljudi pri Koseju na krstikah, kot jih je bilo pri nas?“ — „E kaj boš to gučal (govoril), saj znaš (veš), da bo vse iz naše vasi povabil; lotmerski gospodje pa bodo gotovo tudi k njemu prišli, saj so pri nas tudi bili,“ tako je zavrnila Mreta svojega moža, kateri se rad pobaha s svojimi goricami v Radomerščaku in v Illovi.

V nedeljo zjutraj pa pride k meni Matjaš Kosi, postavi se pred me ter me nagovori: „Gospod, nekaj bi vas rad prosil. Danes štirinajst dni bom pripravil svojim znancom malo južino, da bomo parkrat trčili na zdravje mojega sina, jako bi me veselilo, če bi tudi vi hoteli priti k nam. Bomo bar (vsaj) enkrat veselili.“ Razume se, da sem vrlemu Matjažu z veseljem stisnil roko ter mu obljubil počastiti njegovega prvorojenca.

Ostra burja je pihala tisto nedeljo čez Muro proti Ljutomeru, ko sem se napotil k našemu Matjažu na Cven. V duhu sem hitel burji nasproti, prestopil Muro ter gledal bedne Prekmurce, ki ječé pod madjarskim bičem. V srce me je bolelo, ko sem se spomnil, kako „viteški“ Madjari tlačijo potomce nekdanjih Korelovih državljanov. Ti ubogi ljudje, ki so pred tisoč leti plačevali davek slovanskim knezom, morajo zdaj stradati, da si prihranijo peněz (denarjev) za „dačo“, s katero jih bodo tlačili „liberalni“ Madjari. S takimi mislimi sem stopil v hram (hišo) Matjaža Koseja. Matjaž me je že na pragu pričakoval ter me z največjo spoštljivostjo peljal mimo kuhinje, v kateri je na vse mogoče načine „praščalo“ v „hišo“ (izbo), kjer so že bili zbrani tamburaši in drugi gostje. Našel sem tu cvet evenskih in krapinskih posestnikov in precej gospôde iz Ljutomera. Ženske so bile ravno pri malem Koseju, ki je imel svojo „zibačo“ (zibelj) v drugem koncu hrama. Kot pozdrav novemu gostu so tamburaši zaigrali krepko „Oj banovci!“ Občudoval sem, s kako urnostjo vodijo drzalko in pri-

tiskajo strune jugoslovanskih tamburic od poljskega dela žuljasti prsti. In se vidi, kaj premore zadovoljnost in pa slovanska zavest. Cel teden dela naš Poljanec, v nedeljo popoldne pa vzame tamburo ter gre v šolo, kjer se vadijo skupno raznih narodnih in umetnih popevk.

„Vi gospod P. ste danes prvič v mojem hramu, prosim vas torej, da z menoj spijete „vidikum“!“ s temi besedami mi potisne Matjaš velikansko kupico „jeruzaleme“ v roko. Hočeš nočeš moral sem jo sprazniti do dna; v tolažbo mi je bila le zavest, da mi v tej hiši ne bo treba več „vidikum“ piti. Komaj sem se malo odahnil ter začel s svojim sosedom na desni, Ivanom Žitkom, razgovor o zadnjem premovanju konj v Ljutomeru, že prinese mati Kosejevica velikansko skledo „krapcev“. Vem, da ne veste kaj so „krapci“; tudi jaz nisem vedel, dokler me usoda ni zanesla na mursko polje; ker nisem študiral „kuhinjskih bukev“, vam ne bom popisoval krapcev; tega pa tudi zaradi tega ne storim, ker bi se mi Rajhova Micka grozno smejala, ako bi čitala moj popis krapcev; če hočete torej zvedeti, kaj so krapci, pridite v Ljutomer in jaz vas peljem na Cven ali pa na Moto, kjer dobite pristne krapce, katerim niti senca niso vse francoske in italijanske močnate jedi. — Krapci so Matjaževim gostom užgali grla in slavni „ljutomerčanec“ je storil svojo nalogo. Jeziki so se razvezali in družba je postala vesela. Bilo nas je nad trideset in vsi smo bili židane volje. Začele so se napitnice in govori. Govorili so duhovniki, posvetnjaki in kmetje. Doktorju J., ki je v navdušenem govoru hvalil delavnost, zadovoljnost in poštenost murskih Poljancev, smo Ljutomerčani burno pritrdjevali; govoril nam je vsem iz srca. Tamburaši so zaigrali „tuš“ ter hipoma prešli v „Lepa naša domovina“. Vse je vstalo ter pelo in bil je ginljiv prizor, ko je oče hišne gospodinje vzradoščen objel voditelja pevcev in igralcev, nadučitelja M. — Ženske so nosile na mizo jedil, da ni bilo prostora kupice nazaj postaviti. Pesem se je vrstila za pesmijo, hitro je prišla noč in treba je bilo misliti na odhod. Seveda je nam Ljutomerčanom gospodar dal na razpolaganje dovolj sanij in ko smo še v veži spili zadnje kupice „šentjanževca“, smo se spravili na sani ter bliskovito hitro odrčali proti Ljutomeru. Sedaj nisem čutil burje, grel me je lokavi „ljutomerčanec“ in pa vesela zavest, da sem videl družbo veselih, zadovoljnih ljudi, katerim še ne gleda beda iz motnih oči. Iskal sem primere med Slovenci našemu Pomurcu in nisem je našel. Kranjski Slovenec je sicer tudi vesele nravi, ali revež je v zadnjem času v velikih nadlogah. Posebno Dolenjca, ki je zastopnik kranjskih veseljakov, so trtna uš in druge nesreče zelo potlačile. Posavec je sicer vesel, a tega blagostanja, kakor ga ima Pomurec, nima; Savinjecan je pa ponosen. Naš Pomurec je vesel in poleg tega je krotak kot ovca. Da-si ima v hlevu 5 do 15 konj in v „pivnici“ ali pa v „goricah“ precej polovnjakov ljutomerske kapljice, vendar ni ponosen in ošaben. Kar pa posebno diči našega Muro-poljca je njegova gostoljubnost. Gostija (ženitovanje), krstitke, kolone, so priložnosti, ob katerih povabi Pomurec v svoj „hram“ vse one, katere spoštuje ter jih po knežje pogosti.

„Domovina.“

Izreki. Pred poroko si zaročenci najboljše obetajo, po poroki se pa najhujšega bojé. — Mnogo ljudi tudi takrat plašč po vetru obrača, kedar vetra ni.

Ne poskušajte več tako!

(Národna legenda iz Savinjske doline. *)

Iz časa, ko sta še naš božji Učenik in sveti Peter hodila po svetu, znano je preprostemu ljudstvu mnogo mnogo dogodkov, kako sta ta kot nepoznana, siromaška potnika delala razne čudeže in ljudem skazovala dobrote.

Jeden taki dogodek vam hočem tudi jaz, dragi bralci, povedati, kakor sem ga slišal pripovedovati od starega moža.

Poslušajte torej!

Bilo je lepo jutro začetne vigredi. Vse je glasno pričalo, da je krasna pomlad že davno raztegnila svoja mlada krila čez naravo Judovske dežele: škrjanček se je vzdigoval visoko v zrak, drobeč in žvrgolč svojo prekrasno Bogu hvalo dajajočo pesemco; sploh raz vsako stvarico na zemlji je odsevalo novo, veselo življenje.

Solnce je ravno vzhajalo iz-za izraelskih gor, ko se napotita božji Učenik in sveti Peter pustivši za seboj selo, kjer sta prenočila, tja po ravnem polju.

Počasi se pomikata božja potnika v prijaznem razgovoru dalje. Naposled zmanjka polja in nepoznana moža jo kreneta navkreber, po lepih izraelskih hribi.

Više in više se je pomikalo v sveti deželi pomladnje solnce in je delalo prekrasen dan, kakeršni si moremo misliti samo na jutrovem — v sveti deželi.

Naša potnika stopata že utrujena po strmém potu dalje; vroče jima prihaja in tudi žeja ju začne mučiti; a nobenega studenca ni bilo opaziti tam blizu.

Nekoliko časa še korakata dalje, a slednjič dospeta na vrh prijaznega in lepega hribečka. Utrujena sta že bila in tukaj sta našla prostor, kakor navlaš za počitek: lepo košato drevo, v njegovi senci pa lične klopi z veliko kamenito mizo; tudi bister studenec je izviral v hladni drevesni senci.

Tu sem torej sedeta Kristus in sv. Peter počivat. Čista studenčnica ju je zeló okrepčala, a kaj to, ker se je oglasil tudi prijatelj glad, češ samo voda ni za življenje.

Ne daleč od tod so pasli na lepem travniku izraelski pastirji ovce in jagnjeta. „Veš kaj!“ reče Mesija Petru, „idi in prosí pastirje za jagnje — spečeva ga in se nasitiva.“

„Za jagnje prositi, je skoraj malo preveč“, reče Peter, a ker to zaukažeš Ti, pojdem, naj bo; kar bo, pa bo.“

Peter gre prosit. Pastirji nepoznanega jim potnika sicer nekako čudno pogledujejo, a mu vendar izpolnijo prošnjo.

Ko prinese jagnje, zakoljeta ga, zanetita ogenj in je spečeta. Kako sta jagnje pekla, tega ne vem. Ko je bilo pečeno, reče božji Učenik: „Zdaj pa obedujva, toda nobene kosti ne smeva živalci zlomiti, marveč polagala je bova tukaj na kup.“

Ko se najesta, pobere božji Učenik kosti in ostanke ter vrže iste med čredo, in glej čudo! Zopet postane jagnje iz njih, uprav tako, kakoršno je bilo poprej.

To storivši odpravita se božja potnika zopet na pot.

Strmeli so zdaj pastirji nad tem čudežem; vse je navdajal nekak strah.

Nekaj časa čudeč se premišlujejo dogodek, ki so ga ravnokar doživeli, potem pa reče najstarejši: „Hvala Bogu, sedaj bomo i mi lahko dobro živeli, saj vemo, kako se jagnje ali ovca zopet oživi, čeprav se poprej meso pojé.“

*) Iz A. Kostjeve „Zabavne knjižice“ zv. VII.

Hitro zakoljejo pastirji nekaj najlepših jagnjet, napravijo velik ogenj in začno peči, da je bilo veselje; prijeten duh se je širil okrog njih. Ko je vse pečeno, napravijo velik obed.

Ko se dobro najedó, pobere najstarejši pastir ostanke in kosti in je zažene med čredo, kakor je videl prej ptujega potnika. A o joj, kosti so obležale, kakor so padle, le ovce so se splašile.

Kdo popiše strah in grozo pastirjev pri tem prizoru. Kakor okameneli stojijo, nekaj urnopetcev pa jo plane po potu za nepoznanima potnikoma.

Ko božji Učenik opazi, da sopihajo pastirji za njim, obstoji ter jih počaka.

S trepetajočim in zasopihanim glasom pripovedujejo pastirji potnikoma vso dogodbo od konca do kraja, in dostavijo naposled: „Preljuba krščanska človeka! V imenu Božjem vaju prosimo, pomagajta nam, če vama je mogoče, saj vidita, da smo reveži prevarjeni, da sami ne vemo, kako!“

Smehlja se vrtna božja potnika s pastirji nazaj. Ko pridejo do črede, zbere Kristus kosti in ostanke, pa je vrže zopet med čredo — in glej čudež, spremenila so se v jagnjeta, kakeršna so bila poprej.

To storivši, obrne se božji Učenik k pastirjem, govoreč: „V prihodnje pa, ljubi moji, ne poskušajte več tako!“

Pastirji ganjeni zahvaljujejo se čudnemu ptujcu, za-trjevaje mu, da ne bodo nikoli več kaj takega poskušali.

Gospodarske stvari.

Živinorejska pravila.

1. Drži samo toliko živine, kolikor je moreš dobro prehraniti. Dve dobro hranjeni in umno držani kravi daste več dohodkov, kakor tri slabo hranjene, zanemarjene in bolehave. To pa ne velja samo za krave, ampak za vse domače živali.

2. Katero živalsko pleme ti utegne dajati največ dobička, tisto večinoma redi. O tem odločujejo sicer krajevne in gospodarske razmere, ali toliko se pa vendar more v obče reči, da so goveda in svinje najvažnejša in najkoristnejše domače živali.

3. Bog ti je dal živino, da ti pomaga delati, da ti daje živež, obleko, obutev, pa tudi denar. Ali zraven je tudi zapovedal, da jo moraš dobro hraniti, umno držati in da je ne smeš mučiti.

4. Ako svojo živino pravilno držiš, izpolnjuješ s tem božjo voljo, a zraven koristiš sam sebi, ker ti donaša umno negovana živina veliko več dohodkov, nego zanemarjena.

5. Skrbi, da ti donaša živina čim več koristij. Ako pa hočeš od živine veliko dobička, moraš gledati in na to paziti, da jo ohraniš zdravo, ker samo zdrava živina je v stanu donasati obilnih dohodkov.

6. Če hočeš svojo živino zdravo in trdno ohraniti in od nje čim več dohodkov doseči, moraš ji postaviti zdrave in primerne hleve, moraš se pobriniti za dovoljno, dobro in prikladno klajo in za zdravo pitno vodo. Dalje moraš živino snažiti in čediti, redno in na določeni čas hraniti ter jo varovati, da se ne ozledi in ne prehladi. Delavno živino moreš k delu siliti, ali je ne smeš preobkladati, mučiti, tepsti in tako dolgo ž njo delati, da bi onemogla. Za pleme moraš odbirati popolnoma zdrave, najlepše, najprikladnejše, kraju primerne, ali ne prestare

in tudi ne premlade živali. Breje samice je treba v drugi polovici brejosti tečno hraniti in jim sploh več krme polagati, kakor navadno. Mladiče moraš umno vzrejati, dobro hraniti in snažiti, pustiti jih, da skačejo za lepega vremena na prostem, ali za delo jih ne smeš prezgodaj (dokler so še premladi) vprezati. (Dalje sledi.)

Drobiž.

Dve živi pridigi. Pred nekaj tedni je na cerkvenem pragu v Buffalo v Ameriki nenadoma umrl star mož. Bil je še pri sv. maši. Predno je izdihnil, je rekel okolistoječim: „Vesel sem, da sem bil vedno pripravljen na smrt. Vedno sem imel željo, umreti na nedeljo po sveti maši.“ Po teh besedah je umrl. Gotovo lepa smrt! Drugo živo pridigo je dal mladi morilec John Meid, ki je bil k smrti obsojen, ker je umoril svojo ženo. Ko so ga peljali na vislice, je rekel svojim prijateljem: „Poglejte, kam pripelje človeka prevelika pijača.“ Pregovor pravi: „Kakor človek živi, tako tudi umrje.“

Uganke.

Skakalnica.

ti	-ren	ni-	se	-ko-	Pre-
-le;	ne	Ni-	-še-	so-	-no
Pe-	sve-	Brez	-mur	-ti-	piš-
da	-te-	-ve-	-ček!	več-	v gr-
na	-če-	pri-	tru-	če-	ljub-
-le-	ži-	-ta	lne,	-lo	-da

Rešitev v prihodnji številki.

Rešitev uganke v 10. številki.

M
D A N
Z O R K A
M A R I B O R
T A B O R
G O D
R

Mesto se imenuje: „Maribor“.

Smešničar.

* Učitelj: „Koliko ur ima dan?“ Učenec: „Sedaj dva in dvajset.“ Učitelj: „Kako to, da sedaj dva in dvajset?“ Učenec: „Mati so rekli, da je sedaj dan dve uri krajši!“

Lastnik in izdajatelj Gregor Einspieler, župnik v Podklostru.

Odgovorni urednik Iv. Teršelič.

Tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu.